

2.2.2 עבודה סוציאלית עם נוער/בבתי ספר

עבודה סוציאלית עם נוער ...

... פירושה סיוע בהשתלבות לצעירים שאינם משובחין הזדמנויות עקב גורמים חברתיים או אישיים במטרה:

- לתמוך בהם בבית הספר ובלימודי מקצוע,
- לעזור להם להשתלב במעגל העבודה,
- לעזור להם להשתלב בחברה.

עבודה סוציאלית עם בבתי ספר ...

... כוללת תוכניות סוציו-פדגוגיות בבית הספר ומעשירה אותן בעשייה חברתית-חינוכית

- לקידום ההתפתחות האישית והחברתית של התלמידים,
- לחיזוק ולתמיכה בתלמידים המצויים בקונפליקטים אישיים, משפחתיים או חברתיים או בעימותים בתוך בית הספר,
- לחיזוק מקומו של בתי הספר תוך זיקה לרקע החברתי ולעולמות חייהם של התלמידים.

2.2.2 עבודה סוציאלית עם נוער/בבתי ספר

עבודה סוציאלית עם נוער

העבודה הסוציאלית עם נוער היא חלק מתשתית השירותים המוצעים על ידי הרווחה לילדים ונוער במטרה לסייע לצעירים במעבר מבית הספר לחיים המקצועיים. השירותים מיועדים לקהל ספציפי המתואר בסעיף 13 בספר החוקים המסגרת מגורים עם ליווי סוציו-פדגוגי מתאים (במהלך ההשתתפות בפעילויות להשתלבות מקצועית); עקרונות לעבודה עם נוער ברף נמוך המיועדות לקבוצות יעד שקשה להגיע אליהם, כמו "עבודת רחוב" (street work) או "עבודה נידה עם נוער"; וכן השירותים לנוער מהגר, בהם פעילויות ההשתלבות והתמיכה מיועדות לצעירים בעלי רקע של הגירה.

תחום זה נותר רחב בלתי מוגדר גם כיום. בבסיסו, הוא כולל תוכניות לחינוך סוציו-פדגוגי במעבר של צעירים מבית הספר לחיים המקצועיים. עם זאת, העבודה הסוציאלית עם נוער עשויה לכלול, בין היתר, גם שיבוץ צעירים במסגרות מגורים עם ליווי סוציו-פדגוגי מתאים (במהלך ההשתתפות בפעילויות להשתלבות מקצועית); עקרונות לעבודה עם נוער ברף נמוך המיועדות לקבוצות יעד שקשה להגיע אליהם, כמו "עבודת רחוב" (street work) או "עבודה נידה עם נוער"; וכן השירותים לנוער מהגר, בהם פעילויות ההשתלבות והתמיכה מיועדות לצעירים בעלי רקע של הגירה.

עבודה סוציאלית לנוער בתחום התעסוקה כוללת שירותים כגון סדנאות נוער, סיוע בליווי ההכשרה המקצועית ושירותי הכשרה מקצועית שאינה במסגרת מפעלים, המיועדת לבני נוער ולמבוגרים צעירים. שלאור מצבם האישי והחברתי מתקשים או אינם מסוגלים להשתלב בהכשרה מקצועית רגילה. שירותים סוציו-פדגוגיים אלה הינם שירותים משלימים לשירותים המוצעים על ידי לשכות התעסוקה וה'ג'ב סנטר לבני נוער ומבוגרים צעירים המתקשים למצוא את דרכם למעגל העבודה באופן אינדיבידואלי עקב קשיים אישיים וליקויים אחרים.

עבודה סוציאלית בבתי ספר

העבודה הסוציאלית בבית ספרית מהווה חלק מתחום שירותי הרווחה בבתי הספר ומיועדת לתלמידים שאינם זוכים לשוויון בהזדמנויות עקב גורמים סוציאליים או קשיים אינדיבידואליים. השירותים הסוציו-פדגוגיים משלימים את הפעילויות הבית ספריות באמצעות ארגון הליכי למידה ועקרונות פעולה סוציו-פדגוגיים כדי לסייע בהתמודדות עם בעיות מן סוגים תלמידים. בדרך זו, הם מסייעים הן לבתי הספר והן לתלמידים להשיג את יעדי החינוך הפורמליים העיקריים באופן טוב יותר. במהלך עשרים השנה האחרונות, המושג פדגוגיה חברתית בבתי הספר התפתח מתחום העבודה הסוציאלית עם נוער והתרחק יותר ויותר מהכוונה המקורית הנזכרת בסעיף 13 בספר החוקים הסוציאלי השמיני. העבודה הסוציאלית בבית ספרית, מבית הספר היסודי ועד לחטיבה העליונה, שלרוב ממומנת על ידי בית הספר או גופי החינוך בעצמם, היא לעתים קרובות מרכיב טבעי לחלוטין בחינוך הבית ספרי.

מאז 2021 עוסק המחוקק בפתוח חקיקה הרלוונטית בנושא. סעיף 13 א בספר החוקים הסוציאלי השמיני מגדיר עבודה סוציאלית בית ספרית כדלקמן: "העבודה הסוציאלית בבתי הספר תכלול שירותים סוציו-פדגוגיים הניתנים לצעירים במסגרות בית ספריות". סעיף 13 א מתייחס גם לסמכויות של 16 המדינות הפדרליות של גרמניה בתחום החינוך. ל-16 החוקים השונים בתחום החינוך בגרמניה, בכך שהוא קובע כי: "התנועים הקונקרטיים והיקף העבודה הסוציאלית בבית ספרית יוגדרו ברמת המדינה הפדרלית. דיני המדינה הפדרלית רשאים להעביר את הסמכות לתת שירותי עבודה סוציאלית לגופים אחרים בכפוף להוראות חוק אחרות".

תיאום עם שירותי הרווחה לנוער

שני תחומי העבודה הסוציאלית עם נוער – העבודה הסוציאלית עם נוער והעבודה הסוציאלית בבתי ספר – פועלים בהקשר של ערכאות חברתיות חזקות (בית ספר ושוק העבודה) (ראו שקופית 1.1.12-1.1.11 המצריכות תיאום עם שירותי הרווחה לילדים ונוער והפרופיל הסוציו-פדגוגי שלהם. שני הממשקים הללו מהווים עבור שירותי הרווחה לילדים ונוער כמעין "משחק חוץ", קרי, הן פועלות במסגרת סמכותות בתחומים שונים לחלוטין מבחינה ארגונית ורעיונית. הדומיננטיות של המערכות ה"ל" באה לידי ביטוי גם בעובדה שהעבודה הסוציאלית עם נוער/העבודה הסוציאלית בבתי ספר ממומנת בדרך כלל ממקורות שונים (במיוחד המדינות הפדרליות ולפי ספרי החוקים הסוציאליים השני והשלישי). מבחינה חוקית, לשירותי הרווחה לילדים ישנה חשיבות משנית לעומת המערכות הללו ותרומתם במתן מענה לצרכים קטנה יחסית. ב-2021, הוציא שירותי הרווחה על עבודה סוציאלית עם נוער ועבודה סוציאלית בבתי הספר סך 0.89 מיליארד אירו, דהיינו רק 1.4% מהתקציב של רוחות הילדים והנוער שישמש לתחומים הללו (ראו שקופית 3.3.1).

לקריאה נוספת

- Hansbauer, Peter/Merchel, Joachim/Schone, Reinhold (2020): Kinder- und Jugendhilfe – Grundlagen, Handlungsfelder, professionelle Anforderungen, Stuttgart (Jugendsozialarbeit: p. 172-183/Schulsozialarbeit: p. 183-195).
- Hollenstein, Erich/Nieslony, Frank/Specck, Carsten/ Olk, Thomas (eds.) (2017): Handbuch der Schulsozialarbeit, Weinheim.
- Just, Anette (2020): Handbuch Schulsozialarbeit, 3rd revised and extended edition. UTB.
- Pingel, Andrea (2018): Jugendsozialarbeit. In: Böllert, Karin (ed.): Kompendium Kinder- und Jugendhilfe, Wiesbaden, p. 737-754.